

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

EN ALTERTAVLE

SOM MINDESMÆRKE OM

BISKOP JENS ANDERSEN BÆLDENAK.

AF

HENRY PETERSEN.

SETRYK AF AARB. FOR NORD. OLDK. OG HIST. 1889.

KJØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1889.

Ved Nibe Bredning halvanden Mil Vest for Aalborg ligger Landsbyen Nørholm. En Skizze, som Søren Abildgaard paa sin antikvariske Rejse i forrige Aarhundrede har henkastet i sin Rejsedagbog af et ham ubekjendt Vaabenskjold paa Altertavlen i Landsbyens Kirke, tilskyndede mig til lejlighedsvis i Sommeren 1887 at besøge denne. Kirken er opført af Granitkvadre med ret interessante Basreliefstene i sine Mure; i Choret er 1885 paa Hvælvingerne fremdraget og paa offentlig Bekostning restaureret en malet ornamental Decoration fra den senere Middelalder. Men endnu stærkere drages Øjet mod det i den nordre Chorvæg indmurede Skab med gothiske Jernbeslag, over hvilket der ses en fladt mod Muren anbragt spirformet Overdel med rige gjennembrudte Udskæringer, der minder om de smukke fritstaaende Monstranshuse.

Den gamle udskaarne Altertavle fra Middelalderen, om hvilken Abildgaard nedskrev sin Notits, staar endnu paa sin Plads. Den har to Fløje, der paa Ydersiden have baaret Malerier paa Kridtgrund, som imidlertid nu ere gaaede fuldstændigt tabt. Midtdelen viser en Fremstilling

Hovedindholdet af denne Afhandling er foredraget ved det kgl. nordiske Oldskriftselskabs Møde i December 1887.

af Korsfæstelsen, i hver af Fløjene ses en fritstaaende Helgenfigur. Paa Fodstykket staar en nyere, utydelig Indskrift, der fortæller, at Tavlen er opmalet af en Maren Berteldatter S. Povelsens, og under denne Indskrift kan spores adelige Vaabener af hvilke det yderste tilhøjre, altsaa repræsenterende Spindesiden, er et Høeg- eller Banner-Vaaben. Man kommer snarest til at tænke paa den Fru Kirstine Friis' møderne Vaaben, som var gift med Gabriel Gyldenstjerne til Hovedgaarden Restrup, der ligger i Nabo-sognet. Dette Fodstykke har neppe oprindeligt hørt til Altertavlen. Udenom denne er der paa Fodstykket sammen-slaaet en Ramme med en Overdel, der ser ud til at være en Rest af et gothisk Panel.

Den godt udskaarne Helgenfigur, der staar i Fløjen tilvenstre for Beskueren, er en Konge (se Planche II). Han staar med Krone paa det rigt lokkede Hoved i fuld Rustning, der tildels dækkes af Kongekaaben. Sværdet (Parerstangen mangler) holder han løftet i venstre Haand og støtter højre til et Skjold, hvori 3 Løver, det danske Rigsvaaben. Denne Helgen kan kun være Knud Konge.

Det er overordentligt sjældent at træffe Billeder af de danske Nationalhelgene mellem Helgenfigurerne paa vore Altertavler. Altertavlen fra St. Peders Kirke i Næstved (nu i Museet), der viser en siddende St. Knud Konge i Hovedfeltet og i Malerierne paa Fløjene alene Fremstillinger af Knuds Konges Legende, er enestaaende i sin Art¹⁾. Ellers ses Knud Konge kun afbildet som enkeltstaaende Figur, men der er neppe bevaret nogen saa anselig St. Knuds Figur som den paa Altertavlen i Nørholm Kirke.

Hovedmængden af de Altertavler, der i Tiden omkring 1500 anskaffedes til vore Landsbykirker, er sikkert købt færdig; mange ere, skjøndt der ogsaa her i Landet var

¹⁾ Illustreret Tidende Nr. 634 (19 Nov. 1871).

brugelige Billedskærere og Malere, indførte paa Markederne eller i Havnekjøbstæderne fra Nordtyskland og — sjældnere — fra Flandern. Jomfru Maria i Solgiselen eller Fremstillingen af Korsfæstelsen, af Dommedag, af Treenigheden, af »St. Anna selvtrædie« i Midtpartiet og saa Apostelfigurerne paa Fløjene kunde passe i enhver Kirke, hvilken Særhelgen den saa var viet til. At træffe Knud Konge fremstillet paa en Altertavle her i Landet saaledes som paa Nørholm-Altertavlen, er saa overraskende, at man faar Indtryk af, at Arbejdet er bestilt og Fremstillingen af denne Helgen foreskreven Kunstneren. Maaden, paa hvilken St. Knud er fremstillet med Sværdet og med Rigsskjoldet, som den danske Kirkes Martyr-Stridsmand, er ogsaa af Interesse. Den kongelige Helgen ses almindelig siddende paa sin Throne holdende Scepter og Rigsæble eller med Relikviemonstrans istedenfor Rigsæblet. Der har indsneget sig den Fejltagelse i archæologiske Drøftelser, at der tales om St. Knuds Liliescepter og om St. Knuds-Lilien, som om vi heri havde et Særmærke for ham, hvilket man da vilde gjenfinde i Odense Bys gyldne Lilie i blaat Felt. Tyder Lilien og Liliescepteret i Middelalderens Symbolik hen paa nogen Helgen, er det paa Jomfru Maria. Saaledes er ogsaa Lilien i Odense Byvaaben at forstaa som Marias Liliemærke. Til Guds Moder var Stadens Hovedkirke indviet, da St. Albans Navn knyttedes til den, og Tilbedelsen af Vor Frue, der senere sattes særligt i Forbindelse med en anden Kirke i Staden, spillede som bekjendt hele Middelalderen igjennem en fremragende Rolle i Odense Bys Historie. Det er derfor, at vi i Stadens gamle Bysecret se den hellige Jomfrus Liliesymbol, medens samtidigt det store Sigil viste de tre raadslagende »Consules«. Men da Byen hen i Kong Erik af Pommerns Tid faar skaaret et nyt Signet med en Fremstilling efter Datidens Smag, da optager man den kongelige Helgen i Seglet som Mærkesmand: St. Knud Konge staar med Byens Liliebanner i Haanden — ligesom

vi i det noget ældre svenske Rigssegl se St. Erik som Rigets Mærkesmand holdende Banneret med de 3 Kroner. Den tomme Flade mellem Kongens Ben er udfyldt med en Gjentagelse af Bannerets Maria-Lilie.

Som Pendant til Knud Konge se vi i Altertavlens anden Fløj en Munk med en Monstrans og en Bog; denne sidste holder han i en Pose. Ogsaa denne Figur er et dygtigt Arbejde. Monstransen og Bogen høre til de Emblemer, som alle Helgener af gejstlig Stand kunne bære. Er St. Knuds Figuren imidlertid foreskrevet Kunstneren, maa man jo ogsaa antage, at den modsvarende Figur er opgivet ham. Figurernes hele Stilling og ens Højde beviser, at de ere lige oprindelige i Compositionen.

Et nyere Fund af Kalkmalerier i Skive Kirke giver os Midler ihænde til sikkert at bestemme, hvem Helgenen er. Vi se nemlig blandt de mange Helgenbilleder paa Hvælvingerne i denne Kirke, hvis malede Decoration er fra Begyndelsen af det 16de Aarh., en Munk afbildet netop med de samme Attribute, og over ham staar Navnet: Sanctus Dominicus — hans Sidemand er St. Franciscus. At det er St. Dominicus, vi se paa Altertavlen, kunne vi finde bekræftet ved Munkens Ordensdragt, der trods Altertavlens Opmaling endnu fremtræder correct som hvid Kjortel og sort Kappe. St. Dominicus staar i Helgenregistrene anført at have som særligt Attribut en Hund, sort og hvidbroget, med en Fakkell mellem Tænderne. Den er hidtil ikke paa vore Mindesmærker truffet som Vejleder til at kjende Helgenen.

Hvad Midtfeltet af Altertavlen angaar, da frembyder dets Fremstilling af Korsfæstelsen og de forskellige dertil knyttede Optrin ingen særlig Interesse. Det er den i Kunsten traditionelle Composition, vi gjenfinde ogsaa for de enkelte Scener. Ingen af Figurene ere saa godt udskaaene som de to store Helgenbilleder paa Fløjene — kun en af en særskilt Egeblok udskaaen Gruppe af to Personer, der ses

midt i Forgrunden af Fremstillingen, tildrager sig særlig Opmærksomhed:

Nedenfor Jesu Kors ligger nemlig en knælende Figur i bedende Stilling, som det overrasker at møde i Omgivelse af Farisæere og skriftkloge Jøder; det er en knælende Biskop i den katholske Kirkes Skrud. Foran ham se vi en lille Figur, der ogsaa er fremmed i Forsamlingen, med sin lodne Krop, sit lange Haar og Skjæg. Men denne Person hører Bispem til; det er hans Vaabendrager, den fra Middelalderens senere Tid som Skjoldholder saa vel kjendte Vildmandsfigur.

Men det er netop det Skjold, Vildmandsfiguren holder, der giver Altertavlen dens særegne Værd; thi det fortæller os, hvem Bispem er. Der er nemlig kun én Bisp i Danmark, én Mand i Riget, der har ført dette Vaaben: en Halvmaane paa en Bølgelinie, der bjælkevis deler Skjoldet. Det er Odense-Bispem Jens Andersen Bældenak, der var Biskop 1501—29 († 1537). Vildmandsskikkelsen holder Skjoldet med højre Haand; i den halvt lukkede venstre Haand har han aabenbart holdt Bispem Krumstav.

Det nævnte Bispemavn møde vi atter og atter i vort Fædrelands Historie i en Periode, da Brydningerne vare stærke i de ydre og indre Forhold. Det var utvivlsomt en af de bedst begavede Mænd, der have siddet paa en dansk Bispes stol i den senere Middelalder; hans Konge havde brugt ham i betroede Sendelser og hævet ham til den høje Værdighed fra ringe Stand; han var en jydsk Skomagere Søn. Endnu som gammel Mand bekæmpede han med Fynd som faa Reformatorernes Lærdomme¹⁾; men Krumstavens verdslige Magt og den jordiske Rigdom, den raadede over, og som han selv ved den var kommen i Besiddelse af, laa ham i ikke mindre Grad paa Sinde. Der opstod Retstrætter og Stridigheder, hvori Modstanderne atter og atter grebe

¹⁾ Helveg: Den danske Kirkes Historie indtil Reformationen II. 761.

til at betvinge den »spetzige« Bisp — saaledes karakteriserer Huitfeldt ham — med voldsomme Midler. Paludan-Müller har udførligt skildret hans brydsomme Livshistorie¹⁾, og hans Slutningsbemærkning er den: »Har Bispen forsyndet sig, saa har Nemesis ikke opsat Straffen til efter hans Død«.

Det var som bekjendt mere og mere blevet Skik i Middelalderen at lade sig selv fremstille paa de Billedtavler, man skænkede til Kirken. Vi behøve blot for Kongehusets Vedkommende at henvise til Dronning Christines Altertavle i Odense, hvorpaa hele Kongefamilien er fremstillet, og for Bispens til Altertavlen i Aarhus med Biskop Jens Iversen (Langes) Billede.

At vi se Jens Bældenak knælende ved Korsets Fod paa Golgatha nær Guds Moder, svarer til Fremstillinger i Tydslands Kunst fra samme Tid. Saaledes ses i Domkirken i Augsburg paa det prægtige Epitafium over Biskop Frederik af Zollern († 1505) Bispen knæle med Jesu Moder, Johannes og Maria Magdalene foran Korset, og paa Epitafiet over Bisp Heinrich af Liechtenau († 1517) ses denne knæle blandt Apostlene i Gethsemane. Ved Nørholm-Altertavlen stedes vi for Jens Andersen Bældenaks Aasyn saa nær, som en Kunstner fra Datiden har formaaet at udskære hans Træk, grove, men kraftige: fremstaaende Kindbuer og en bred paa Charakterfasthed hentydende Hage. Næsen er desto værre for største Delen afbrudt. Se hosstaaende Afbildning (Planche I).

Men med Overraskelse vil man spørge, hvorledes dette kan forestille den Biskop, som har Tilnavnet Bældenak. Allerede i det 16de Aarhundrede siger Huitfeldt, at han kaldtes saaledes, fordi han var »skaldet bagtil«, ligesom Hamsfort i sine haandskrevne Optegnelser oversætter hans

¹⁾ Paludan-Müller, Jens Andersen Bældenak, Biskop i Fyen. 2det Opl. Odense 1837.

Tilnavn ved Calvus. Bispnen er saa langt fra skaldet i Nakken, at tværtimod den rigeste Haarfyldte bølger som Krøller fra denne Del af Hovedet. Saa er Bisp Jens Iversen (Lange) † 1482 efter det Portrait af ham, der findes malet paa Altertavlen i Aarhus Domkirke ganske anderledes »skaldet i Nakken»; kun en tynd Krands af graat Haar ses over hans fede Hals og Nakke. I begge Udgaver af Huitfeldts Bispekrønike læse vi etsteds Formen Bjellenak, og virkelig skulde efter Portraitfiguren en Betegnelse som den synes bedre at passe for Bispens Nakke, men Formen kan dog kun anses for en Trykfejl. Biskop Jacob Madsen skriver 1589 i sin Visitatsbog som sædvanligt Bellenack, og samme Form træffe vi i en Notits med en Haand, der naar tæt tilbage til Bispens egen Tid og fortæller: »Bisp Bællenach hagde saadan Løst til røget Suine Rygh, at hand loed søge paa Apotecke y Rom efter saadan Kaast« — en Lidenskab hos ham, af hvilken Historien ellers neppe har opbevaret noget Træk¹⁾.

Men da det jo er uomtvisteligt, at Portraitbilledet er Biskop Bældenaks, saa kan ikke den gængse Fortolkning af dette Bispens Tilnavn, skjøndt den gaar tilbage til Arild Huitfeldts Tid, være den rette. At en gejstlig Mand skjældes ud paa Grund af sin Haarmangel, var jo noget, der saa almindelig hørtes — »den skaldede Munk«, som det atter og atter hedder i vore Kæmpeviser, — at det ikke er let at forstaa, hvorfor et Øgenavn hentet fra Efterfølgelsen af Ordensreglerne netop kom til at klæbe sig til vedkommende Bisp. Hans Tilnavn, der synes at have været paa Alles

¹⁾ Forf. skylder Dr. H. Rordam Henvisning til denne Notits i *Additamenta* 58, 8vo paa Universitetsbibliotheket. — Denne Anecdote fortælles af Huitfeldt om Biskop Anders Mus af Oslo »det er denne Bisp Mus, som engang paa Apotheket til Rom lod fordre røget Svine-Ryg for hans Sundheds Skyld og Apothekeren ikke havde det Krud udi hans Herbario« (Fol. s. 1123). Henførelsen til Bældenak skyldes dog Notits af en ældre Haand.

Læber, skulde jo dog ventes at indeholde noget individuelt karakteriserende for ham.

Men fremdeles maa det bemærkes, at naar vort Sprog spottende vil fremhæve en Persons Haarmangel, er Betegnelsen: Skaldepande. Naar Sproget derimod indfører Nakken i en Betegnelse, som skal karakterisere, saa tages ikke Sigte paa Personens Ydre, men paa hans Indre: man slaar med Nakken, man er stivnakket o. s. v.

Vilde man fastholde, at Øgenavnet skyldtes Bispens Ydre, altsaa noget iøjnefaldende ved hans Nakke, lod der sig maaske fremføre den Gisning, at Bispen havde haft knudeligende Udvæxter i Nakken, som han — ikke med Held — søgte at dække ved at lade sit Haar voxte langt. Forstavelsen i Tilnavnet kunde svare til det sidste Led i Ord som Taa-Balle, Ars-Balle; det er det samme Ord »Balle«, vi saa tidt finde i Stedsnavne antydende Terrainets Bugten i Bakke og Dal. Men Formen for Øgenavnet er ikke Ballenak men Bældenak, og vi kunne komme til en sandsynligere Forklaring, der tager Sigte paa Bispens Indre, ad følgende Vej.

I Kalkars Ordbog til det ældre danske Sprog (1300—1700) finde vi et gammelt dansk Ord netop i Formen: Bælde. Det er fortolket som Overmod eller Magt. Af Citaterne kan bemærkes det, der er laant fra Hr. Michaels Rinnværker fra Biskop Bældenaks egen Tid. Hr. Michael var Præst i Bældenaks Stift, endog i Odense By:

Hvad frommer dem da deres store Vælde.
deres Stad, deres Gods, deres møgle Bælde.
(Om de fordomte paa Dommedag).

Ligeledes er anført Psalmeverset i Psalmebogen fra 1553:

Verdens Vælde
med sit Bælde
haver jeg forsmået med alle.

Bispefigur paa Altertavlen i Nørholm Kirke.

Altartavle i Nørholm Kirke ved Aalborg.

I Söderwalls »Ordbok öfver svenska medeltidsspråket« findes det samme Ord oplyst med mange Citater i Betydningen: Ståt, makt, höghet, prakt, prål, men ogsaa som Udtryk for skryt, öfvermod o. s. v.

At det maa være det nævnte gamle Ord, der findes i Sammensætningen Bældenak, og at dette Tilnavn saaledes maa gjælde Bispens halsstarrige Charakter og ikke hans Ydre, er Forf. tilbøjelig til at tro. Ogsaa ad historisk Vej vil det bekræftes, at intet Tilnavn kunde passe bedre paa ham end »Stivnakke«. —

At det er Odense-Bispen, der har bekostet Altertavlen, lader os nu forstaa, hvorfor Odense Stifts Særhelgen har faaet Plads i den ene af Altertavlens Fløje. St. Dominicus staar da modsvarende ham som Bispens personlige Værnehelgen.

Vi lære deraf, af hvilken Munkeorden Jens Andersen Bældenak var udgaaet og skyldte sin aandelige Udvikling, og Monumentet supplerer saaledes ogsaa Historien paa dette Punct, hvor Paludan-Müller maatte beklage, at alle Oplysninger manglede. Af Sortebrødrenes Klosterskoler, der havde en særlig samfundsopdragende Betydning, udgik mange Mænd af ringe Byrd, der ved Kundskaber banede sig Vej til Anseelse i deres Fædreland.

Til Forklaring af det Vaabenmærke, Bispen havde valgt sig, mangle vi en Nøgle. Der er vel næppe Tvivl om, at det er et »talende« Vaaben, om det end ikke fortæller saa meget som det, Jens Andersens samtidige Standsfælle, Ærkebisp Birger Gunnarsen havde valgt sig¹⁾. Skyerne i dennes Vaaben betegne »Himlen« (hans Fødestavn laa i Himle Herred), og set i Forbindelse med Maanen taler vel ogsaa Skystriben i Biskop Jens Andersens Vaaben paa en eller anden Maade om Himlen. Paa Altertavlen ligesom

1) Danske gejstlige Sigiller. Fig. 32 cfr. S. 3.

paa en Sten med Bispens Vaaben fra den gl. Latinskoles Bygning i Odense (nu i Museet sammesteds) ere Farverne ved senere Opmalinger ændrede og i alt Fald upaalidelige. Paa Altertavlen i Faaborg Kirke (nu i Museet for de nordiske Oldsager), som bærer Aarstallet 1511, ses de originale Farver: Maanen gul, Skyerne blaa (blaagrønne) og Feltet gult¹⁾. Bisp Jens nøjes ikke altid som de andre Bisper med at lægge sit Vaaben paa én Krumstav, som Symbol for hans gejstlige Hyrdeembede. Ogsaa forinden han af Christian II. udnævntes til at være Bisp i Strängnäs foruden i Odense, efter Blodbadet i Stockholm, finde vi hans Vaaben-skjold dækkende to korslagte Bispestave.

Men hvoraf kommer det nu, spørger man, at vi her i denne Egn af Jylland finde en Altertavle, der er bekostet af Odense-Bispen Jens Andersen Bældenak? Har den da ogsaa oprindeligt haft Plads i Nørholm Kirke, eller er den udført til at pryde et Alter i en Kjøbstad- eller Klosterkirke? Vi have jo Exempler nok paa, at Altertavlen ligesom andet kirkeligt Inventarium er flyttet langt bort fra Stedet, hvor den hørte til, som f. Ex., naar Esrom Klosters Altertavle efter af Kong Frederik II. at være skænket til Bykirken i Helsingør²⁾ havner i Holme-Olstrup Kirke i Syd-Sjælland, naar en Altertavle fra Dalum Klosterkirke ved Odense kommer til Thurø ved Svendborg og Altertavlen fra Æbelholt Klosterkirke til Viborg Søndersegns Kirke. Altertavlen i Gudbjerg Kirke ved Svendborg skal »udi en Fejde mellem Danmark og Sverige være tagen af en Kirke i Sverige og af en Friis hidført i de katholske Tider«³⁾; om den store Altertavle i Nørrebroby Kirke paa Fyen gik ifølge Danske

1) Paa Nørholm-Altertavlen er Feltet opmalet rodt, ellers ere Farverne som her anførte. Paa Odense-Stenen ere Skyerne gule med rodt Mellemlum og Feltet blaat.

2) Kancelliets Brevbøger udg. ved C. F. Bricka. 1559 29 Nov.

3) Thotts Manusk. 2351, 4to.

Atlas det Sagn, at den før havde prydet en Kirke i Skaane.

I Analogi med disse Omflytninger kunde man derfor forstaa Forekomsten af Bisp Bældenaks Altertavle i Nørholm Kirke saaledes, at en Herremand eller kongelig Lehnsmænd, har erhvervet den etsteds i Odense Stift efter Reformationen og saa opstillet den i Nørholm Kirke, hvis Patron han var — om den ikke var didført ved yderligere Mellemand.

Men en anden Forklaring af dens Forekomst i Limfjords-Egnen, der ikke søger dens oprindelige Plads i nogen stor Afstand fra Nørholm Kirke lader sig fremføre:

Jens Andersens Fødeby laa i Jylland. Huitfeldts Bispkrønike angiver ham født i Aalborg Stift i Brøndum, og i det i Scriptorum VIII. 525 aftrykte versificerede »Epitafium« fra det 16de Aarhundrede, der lægges ham selv i Munden, betegner han nærmere sit Fødested:

Ad Limicum littus Brande sit ubi sinus agri
Antistes Joannes fero me genitum.

Epitafiet i Scriptorum siges trykt efter en daarlig Afskrift, og det vil let kunne forstaaes, at en Afskriver skjødesløst kan have læst Forkortelsen af Brøndum som Brande. I Scriptorum er dette Stedsnavn forklaret som Kirkebyen Brøndum i Hellum Herred; men vi komme derved c. 4 Mil bort fra Limfjorden og meget nærmere Kattegat. Paludan-Müller tror, at der snarere menes Kirkebyen Brøndum i Hindborg Herred 1 Mil V. for Skive, men heller ikke denne Forklaring er tilfredsstillende; vi ere fremdeles Limfjorden for fjærnt.

Den anførte Strofe indeholder en Stedsbetegnelse, som man mærkelig nok hidtil har oversat, idet »sinus agri« aabenbart er en latinsk Oversættelse af Agersund. Og ved denne Del af Limfjorden i Himmersyssel ligger et Brøndum i Skarp-Salling Sogn, nu c. 3 Fjerdingsvej fra Limfjorden, men i umiddelbar Nærhed af Smaasøer og Engdrag,

der vise, at Limfjorden i fordums Tid har bugtet sig nær ind til Stedet, hvor Byen ligger. Nu kunde man jo altsaa antage, at Altertavlen var udført til Skarp-Salling Kirke, Sognekirken for Bispens Fødeby, og man vilde saaledes naa at knytte et interessant historisk Navn til denne mærkelige Bygning. Men herved kunne vi ikke blive staaende. Vi kunne nemlig vel saa langt tilbage som til 1635 følge Brøndum liggende i Salling Sogn, men noget tidligere, i 1583, se vi Brøndum By anført i et Mageskiftebrev af 13de Februar mellem Kongen og Jørgen Friis til Krastrup som liggende i Brøndum Sogn, Slet Herred¹⁾.

Bispens Fødeby har saaledes haft sin egen Kirke i Middelalderen, og til den maa det derfor være, at han har ladet Altertavlen med sit Billede udføre. Ved Kirkens Nedbrydelse c. 1600 er Inventariet blevet solgt og Altertavlen købt af Patronen for Nørholm Kirke, hvortil den let kunde føres de 3 Miles Vej ad Limfjorden.

Jens Andersen nedlagde »vanmægtig af Sygdom« sit Bispeembede 1529²⁾. Der er herved en rimelig Tidsgrænse for Altertavlens Udførelse og Opstilling, men der er dog vel Grund til at tro, at han har ladet den opstille i Brøndum Kirke paa et Tidspunkt, der ligger hans Ophøjelse til Bispestolen 1501 nærmere end hans Nedlæggelse af Bispeværdigheden.

1) Gehejmearkivet, Mageskrifter 521,

2) Ved Notarialantegnelsen til det Diplom, hvorved han af nævnte Grund nedlægger sit Embede (trykt hos Paludan-Müller S. 141) er tegnet en Vignet med Mottoet: *Natura non vincitur.* (Odense Bispearchiv).